

04.12.2020

POL-2020-71854

Oikeusministeriö

Luonnos hallituksen esitykseksi liittyen pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseen

1. Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitusta lausumaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle liittyen pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseen.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan avioliittolakiin lisättäväksi säännöksiä, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Kumotun avioliiton oikeusvaikutukset vastaisivat avioeron oikeusvaikutuksia. Puolison siviilisääty palautettaisiin siihen, mikä se oli ennen kumotun avioliiton solmimista.

Lisäksi avioliittolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomailla alaikäisenä solmittu avioliitto tunnustetaan vain erityisestä syystä, jos ainakin toisella aviopuolisoista oli avioliiton solmimishetkellä asuinpaikka Suomessa.

2. Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus katsoo, että esitysluonnoksen tavoite on kannatettava. Lisäksi sen säädöstekninen toteuttamistapa on hyvä ja selkeä.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa 10.12.2019, osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta on sovittu, että ihmiskaupan uhrien asemaa parannetaan ja rikosvastuun toteutumista ihmiskaupparikoksissa tehostetaan.

Poliisihallitus on antanut ohjeen Ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttumiseksi, sekä ihmiskaupan uhrien auttamiseksi (17.09.2020, POL-2020-38265). Ohjeessa todetaan mm. että ihmiskaupan ja sen kaltaisten rikosten ilmi saaminen edellyttää poliisilta yleensä pitkäjänteistä ja tehokasta paljastavaa toimintaa. Ohjeessa, kuten myös lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa todetaan, että pakkoavioliitto saattaa täyttää ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön.

Pakkoavioliitto ja sen torjunta on noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun viimeisten vuosien aikana. On myös vaadittu ilmiön erillistä kriminalisointia joidenkin muiden maiden mallin mukaisesti. Vastoin kuin muut ihmiskaupan muodot, niin pakkoavioliittoja ei poliisin toiminnalla pystytä paljastamaan

vaan vaaditaan asianomistajan ilmoitusta tai muilta viranomaisilta tulevaa tietoa. On kuitenkin mahdollista, että tällainen tulee poliisin tietoon esimerkiksi lähisuuhdeväkivaltatapauksissa, jotta tapauksia tutkittaisiin ihmiskauppana tai törkeänä sellaisena. Mikäli ihmiskauppaa koskevat edellytykset eivät avioliittoon pakottamisen osalta täyty, voi kyseeseen tulla myös rikoslaisissa kriminalisoitu pakottaminen, joka tosin on asianomistajarikos.

Joidenkin kolmannen sektorin toimijoiden mukaan poliisi ei ole tunnistanut tätä ihmiskaupan muotoa eivätkä ole ryhtyneet tutkintatoimenpiteisiin. Pakkoavioliitto lisättiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmään ihmiskaupan alaluokaksi vasta 2019 loppupuolella ilmiön seuraamisen helpottamiseksi, mutta avainsanalla tehdyllä haulla selvisi, että pakkoavioliitto liittyi 53:een ilmoitukseen 2019, joista kuitenkin valtaosa liittyi turvapaikkaprosessiin ja vain yksi ihmiskauppaan.

Vaikka esitysluonnoksessa esitetyt lainmuutokset eivät suoraan liity poliisin toimintaan eikä myöskään rikosprosessiin, muilta osin kuin mitä tulee kumoamisen määräaikoihin, niin Poliisihallitus katsoo muutosten sekä ennalta estävän ihmiskauppaa, että osittain helpottavan sen ilmitulo. Poliisihallitus tulee myös seuraamaan, miten esitysluonnoksessa esitetyt muutokset tulevat vaikuttamaan poliisin toimintaan. Tapauskohtaisesti voi olla, että syytä epäillä kynnyksellä ihmiskaupparikoksen esitutinnan aloittamiseksi syntyy oikeuden avioliiton kumoamispäätöksen seurauksena.

Poliisiylitarkastaja Heikki Lausmaa

Poliisitarkastaja Måns Enqvist

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 04.12.2020 klo 13:25. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo